

Vida sözü

Azərbaycan elminə və təhsilinə ağır itki üz vermişdir. Böyük riyaziyyatçı alim, AMEA-nın həqiqi üzvü, Əməkdar elm xadimi, Dövlət mükafatı laureatı, Bakı Dövlət Universitetinin kafedra müdiri, AMEA-nın Kibernetika İnstitutunun şöbə müdiri, professor Cəlal Eyvaz oğlu Allahverdiyev yanvar ayının 19-da - ömrünün 88-ci ilində dünyasını dəyişmişdir.

C.Allahverdiyev 1929-cu il sentyabrın 17-də dünya azərbaycanlılarının müqəddəs şəhəri, dahi Üzeyir Hacıbəylinin Vətəni Şuşada anadan olmuşdur. O, orta məktəbi medalla bitirmiş və Azərbaycan Dövlət Universitetinin fizika-riyaziyyat fakültəsinə daxil olmuşdur. Onu riyaziyyat elminə böyük pedaqoq Kəriş Köçərli yönəlmişdir. Mükəmməl riyazi təfəkkürə malik olan gənc Cəlal böyük müəllimlərinəndən dərslər almış və universiteti fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir. Fakültənin dekanı - böyük riyaziyyatçı alim akademik Əşrəf Hüseynovun məsləhətilə Moskva Dövlət Universitetinə gedərək SSRİ Elmlər Akademiyasının prezidenti Mstislav Keldişlə görüşmüşdür. Dünyanın ən böyük alimlərindən biri sayılan Keldiş Cəlal müəllimlə elmi söhbət etdikdən sonra onun riyazi təfəkkürünə valeh olmuş, akademik Kolmoqorova zəng edərək, onun aspiranturaya qəbul olunduğunu elan etmiş və Keldiş onun elmi rəhbəri olduğunu bildirmişdir. Dahi alim Keldişin Cəlal Allahverdiyevin müdafiəsində təşkil edilən banketdə iştirak etməsi hamını təəccübləndirmişdir. Axı SSRİ Elmlər Akademiyasının prezidenti M.V.Keldiş belə banketlərdə iştirak etmirdi.

Keldiş adi adam deyildi. Onu elm aləmində 3 K andalandırırıldı (Korolyov, Kurçatov, Keldiş).

Müdafiə edib Bakıya qayıdan Cəlal Allahverdiyev AMEA-nın Kibernetika İnstitutunun yaranmasında və formalaşma-

sında misilsiz xidmətlər göstərmiş, uzun illər direktoru vəzifəsində ləyaqətlə çalışmışdır. Sonralar o, həmin institutda şöbə müdiri vəzifəsində işləməklə yanaşı, həm də Bakı Dövlət Universitetində elmi işlər üzrə prorektor vəzifəsinə keçirilmişdir. Ömrünün sonuna qədər AMEA Kibernetika İnstitutunda (indi bu institut İdarəetmə Sistemləri İnstitutu adlanır) şöbə müdiri vəzifəsində BDU-da kafedra müdiri vəzifəsində çalışmışdır.

C.Allahverdiyevin doktorluq dissertasiyasında da elmi məsləhətçi dahi alim Keldiş olmuşdur. O etiraf edirdi ki, C.Allahverdiyev mənim aspirantım və doktorantım olsa da, əldə etdiyi yüksək unikal nəticələr öz ağıllının məhsuludur. Bəzən mənə mübahisəli görünən bu nəticələri Cəlal müəllim öz dərin məntiqi ilə hamıya, o cümlədən mənə də qəbul etdirə bildirdi! Cəlal Allahverdiyev böyük riyaziyyat müəllimlərini həmişə hörmətlə xatırlayırdı. Akademiklər - Əşrəf Hüseynov, Zahid Xəlilov və İbmiş İbrahimovun adı onun dilindən düşmürdü.

C.Allahverdiyev riyaziyyat elminə bir çox yeniliklər gətirmişdi. Bu yeniliklər təkcə bizim alimlər tərəfindən deyil, dünya riyaziyyatçıları tərəfindən də qiymətləndirilmişdir. Dünya riyaziyyat kitablarına ABŞ-da, Avropada, "Allahverdiyev teoremi" adlı əsər daxil olmuş və böyük tirajla nəşr edilərək yayılmışdır. Dünya dərsləklərinə də bu söz "C.Allahverdiyev teoremi" kimi düşmüşdür.

Böyük hind alimi - Amerikada yaşayan Balakrişna 70-ci illərdə C.Allahverdiyevin şəərəfinə Bakıda Beynəlxalq Ri-



yaziyyat Kongresi keçirmişdir. Bu, yeganə beynəlxalq kongresdir ki, alimin şəərəfinə təşkil edilmişdir. Son illər Moskva Dövlət Universitetinin rektoru akademik Sodovniçniy BDU-da olarkən, Azərbaycan dörd görkəmli riyaziyyatçı alimin adını çəkmişdi. Onların üçü dünyasını dəyişmişdi. Yeganə sağ qalan böyük riyaziyyatçı alim C. Allahverdiyev də dünyasını dəyişdi...

Dahi alim Keldişin sevimli tələbəsi C.Allahverdiyev olduqca sadə, təvəzökar, bütöv, dürüst adam idi. Əyilməz, sınımaz, doğru bildiyindən çəkinməyən, çox bilib, az danışan adam idi. Doğulduğu Şuşanın bütün güşələrini, az qala, bütün daşlarını, qayalarını, bulaqlarını tanıyırdı.

Cıdır düzü, İsabulağı, Turşsu yaylağı, Üzeyir bəy, Xan qızı Natəvan, Mir Möhsün Nəvvab, Əhməd Ağaoğlu... Onun dilinin zəbəri idi. Biz Cələlsiz, Teymur bəy-siz (Əbdürrəhman bəy Haqverdiyev) Şuşaya necə gedəcəyik?!

Akademik C.Allahverdiyev elm aləminə və təhsil sisteminə necə gəlmişdizə, eləcə də getdi. Saf, təmənnsiz, qürsuz, üzü ağ, alınacıq... Belə tale hər adama nəsib olmur.

Cəlal müəllim böyük alim, görkəmli pedaqoq olmaqla yanaşı, həm də olduqca prinsipial patriot, həqiqətpərəst, təmiz insan idi. Bir neçə il əvvəl universitetdə "yuxarıdan gəlmiş" yüksək rütbəli məmurlardan biri alimdən soruşur ki, Cəlal müəllim, siz elmin zirvəsinə çatmış bir-siz, nəyiniz çatmır ki? Nəyiniz çatmır ki, bu qədər narahatsınız?

Cəlal müəllim ona müdrikliklə belə cavab verir: "Mənim Şuşam çatmır!"

Biz şahidlik ki, Cəlal Allahverdiyev Şuşadan nigaran və nisgilli getdi. Çünki o, Şuşayla nəfəs alırdı. Dəfn mərasimində molla dedi ki, inşallah, tezliklə Şuşa alınar və oradan ata-anasının torpağından getirib Cəlal müəllimin və onun əziz bacısı Rübabə xanımın məzarının üzərinə səpərik. Cəlal müəllimin nisgilli onda başa çatır.

Allah böyük alim, ulu pedaqoq Cəlal müəllimə qəni-qəni rəhmət eləsin! Ruhü şad olsun! Cəlal müəllim xalqımızın elm tarixində əbədi yaşayacaqdır.

Şuşa Birlik Cəmiyyəti